

tenká vrstva pochozího horizontu, nasvědčující částečnému využití zákopu, který byl součástí německého opevnění v okolí Ústředního hřbitova, a většího systému zákopů, označeného jako „Festung Brünn“, který se táhl od Nového Lískovce přes Bohunice, Horní Heršpice, Komárov, Černovice, Židenice až po Vinohrady.

Literatura

Neuvedeno.

Summary

In 2023, a rescue archaeological excavation was carried out in Bohunická Street (Horní Heršpice cadastral area, Brno-City District), revealing a section of a German slit trench from the end of the Second World War.

Jiří Zubalík

Brno (k. ú. Husovice, okr. Brno-město)

Tomkovo náměstí, ul. Kaloudova, parc. č. 2593/12.

Vrcholný středověk – novověk. Komunikace, vesnice/městečko. Náhodný zásah/nález. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.2139819N, 16.6365986E; 49.2141186N, 16.6374783E

Během stavebních úprav při akci „Husovice – VMO Tomkovo náměstí, Rokytova“ v roce 2023 byla učiněna nová zjištění, která doplnila výsledky výzkumů z let 2021–2022 (Přichystal, Vachútová 2023, 15).

Na profilech nově budované kanalizace P 28 – P 29 v prostoru Tomkova náměstí (jihovýchodně od domu č. p. 5) byl zachycen požárem zaniklý suterén vrcholně středověkého domu K 547. Objekt ležel poměrně hluboko pod dnešním povrchem, pod raně novověkými silničními konstrukcemi. Na ulici Kaloudova (západně od domu č. p. 6) byla dokumentována kanálová štola zaniklého domu (č. p. 14) z 19. století.

Literatura

Přichystal, M., Vachútová, D. 2023: *Výroční zpráva 2022*. Brno: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Summary

During construction work at Tomkovo Square and Rokytova Street (Husovice cadastral area, Brno-City District) in 2023, several new discoveries were made, building upon previous findings from 2021–2022. In the profiles of the newly constructed sewer system at Tomkovo Square, a fire-damaged cellar of a high medieval house was recorded. In Kaloudova Street, a 19th-century house's sewer tunnel was documented after being disturbed by the construction work.

Petr Kos, Jiří Zubalík

Brno (k. ú. Královo Pole, okr. Brno-město)

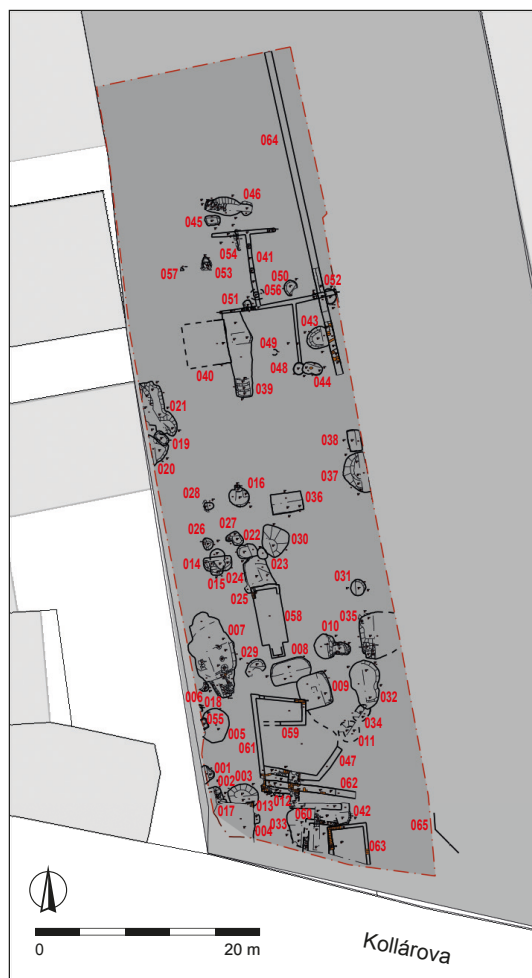
Ul. Kollárova č. p. 2, parc. č. 592/1.

Novověk. Vesnice/městečko. Jiná evidence. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84: 49.2261750N, 16.5946961E

V roce 2023 bylo ukončeno zpracování výsledků záchranného archeologického výzkumu, který byl realizován v souvislosti se stavbou „Rezidence Starý pivovar“, Brno, Kollárova 2 (obr. 5–7). Jeho provedení zajistila společnost Archaia Brno z. ú. (akce č. A43/2022), terénní část výzkumu se uskutečnila v červnu 2022.

Dotčený pozemek byl součástí vsi Královo Pole, která vznikla ve 13. století na západním okraji údolní nivy Ponávky podél staré královské cesty, která vedla z Brna do Řečkovice a dále na Letovice a Svitavy (k dějinám Králova Pole např. Řepa a kol. 2004; Řepa 2017; Kuča 2000, 404–422; ke středověku stručně také Procházka et al. 2013, 585–586). Výzkum neprokázal (spíše vyloučil) zástavbu příslušného pozemku v období středověku. Pouze některé z keramických zlomků je možné datovat do závěru 15. století. Lze prohlásit, že zkoumané objekty jsou výsledkem využívání parcely v období novověku až 20. století. Archeologický projev příslušné usedlosti byl reprezentován takřka výhradně zahlobněnými situacemi.

Obr. 5. Brno, ulice Kollárova. Vyznačen rozsah staveniště (světle šedá) a plocha výzkumu (tmavě šedá), kde zemní práce stavby dosahovaly větší hloubky. Autor Archaia Brno z. ú.

Fig. 5. Brno, Kollárova Street. The light grey marks the extent of the construction site; the dark grey shows the excavation area where construction work reached greater depths. Author Archaia Brno.

Obr. 6. Brno, ulice Kollárova. Jižní část zkoumané plochy. Pohled od severu. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 6. Brno, Kollárova Street. Southern part of the excavation area. View from the north. Photo by Archaia Brno.

V čele parcely při dnešní Kollárově ulici byly dokumentovány relikty někdejšího domu. V jeho stavebním vývoji lze vylénit čtyři základní fáze. První můžeme datovat do období 2. poloviny 16. století a 17. století, poslední spadá do 20. století. Předpokládáme, že dům byl okapově orientován podél uliční linie; jeho přesný půdorys neznáme. V mladším období (je možné, že až po roce 1805) získal dům hákovou dispozici s dvorním křídlem podél západní hranice parcely – tak ho zobrazuje plán z roku 1826 (MZA). Zřejmě po celou dobu existence byl dům opakovaně vybaven suterénní partií.

Na plánu z roku 1826 je dvůr usedlosti ze severní (zadní) strany vymezen další budovou, zřejmě stodolou. Její archeologický odraz nebyl zachycen. Pravděpodobně objekt stodoly byl naopak dokumentován v zadní třetině zkoumané plochy. Stávala zde někdy ve 2. polovině 17. století – 18. století. Zástavbu usedlosti kromě vlastního domu a stodoly tvořily také další stavby. V archeologickém projevu je můžeme detekovat na základě přítomnosti sklípků, pro jejichž fungování bylo nutné propojení (minimálně „překrytí“) s nadzemní stavbou. Sklípky se na parcele objevují takřka po celou dobu osídlení až do 19. století. Doplnily je další podzemní úložné prostory – lochy, které však již nutně nemusely vyžadovat přítomnost sounáležitých staveb náročnější podoby; mohlo dostačovat překrytí vlastního vstupu.

K výbavě usedlosti náleželo hnojiště. Takto byly interpretovány dvě časově následné situace. Plnily funkci v éře 19.–20. století. Jeden objekt, zkoumaný však jen v segmentu, měl charakter umožňující srovnání s „klasickými“ obilnicemi typickými pro pravěké a středověké období. Materiál získaný z výplně lze datovat do 18.–19. století, objekt však může být teoreticky starší (novověký).

Dalším fenoménem je výskyt zahlabených pecí (čtyři objekty). Soustředí se výhradně v zadní třetině zkoumané plochy (45–50 m za domem). Keramickým materiálem můžeme datovat pouze dvě z nich, a to do období 2. poloviny 17. století až 19. století. Pece zřejmě neexistovaly současně, ale byly v daném místě budovány opakovaně. Nepodařilo se zjistit, jaký provoz přesně zajišťovaly, můžeme je zařadit jen do obecné kategorie potravinářských pecí.

Po zániku jedné z pecí do ní byly uloženy ostatky zvířete (kozy či ovce). Další zvířecí ostatky (většího savce – koně či skotu) byly zakopány ve střední partii zkoumané plochy při západní hranici. Velké množství zvířecích kostí včetně kostry, pravděpodobně psa, bylo získáno také ze zásypů jednoho ze sklípků. Jde o projevy běžné praxe pohřbívání zvířat na pozemcích zemědělských usedlostí.

S výstavbou objektů zděné zástavby souvisejí dvě zachycené jámy na hašení vápna. Účel většiny dalších jam zůstal neobjasněn. Některé snad mohly sloužit jako hliníky (Kolařík, Zůbek 2023).

Literatura

Kolařík, V., Zůbek, A. 2023: *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě Rezidence Starý pivovar, Brno, Kollárova 2.* Rkp. nálezové zprávy, č. akce A43/2022. Uloženo: Archiv Archaia Brno z. ú.

Kuča, K. 2000: *Brno. Vývoj města, předměstí a připojených vesnic.* Praha, Brno: Baset.

MZA: *Moravský zemský archiv.* D9 Indikační skici, sign. 1113. Brno–Královo Pole. Neudorf.

Procházka, R., Kolařík, V., Zůbek, A. 2013: *Předměstí.* In: L. Jan (red.): *Dějiny Brna 2. Středověké město.* Brno: Statutární město Brno, Archiv města Brna, 568–600.

Řepa, M. 2017: *Královo Pole.* In: L. Fasora, V. Štěpánek (red.): *Dějiny Brna 6. Předměstské obce.* Brno: Statutární město Brno, Archiv města Brna, 701–721.

Řepa, M. a kol. 2004: *Dějiny Králova Pole.* Brno: Úřad městské části Brno–Královo Pole.

Obr. 7. Brno, ulice Kollárova. Sondáž jednoho ze sklípků (pohled od západu), který zanikl nejdříve po roce 1805. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 7. Brno, Kollárova Street. Excavation of one of the cellars (view from the west), which ceased to exist no earlier than after 1805. Photo by Archaia Brno.

Summary

The archaeological excavation, conducted by Archaia Brno in connection with the construction of the ‘Starý pivovar Residence’ at 2 Kollárova Street (Královo Pole cadastral area, Brno-City District), yielded evidence of a farmstead dating from the second half of the 17th century to the 20th century (Fig. 5–7).

Václav Kolařík, Antonín Zůbek

Brno (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město)

Ul. Houbařská, parc. č. 5108/1, 5133, 5134.

Středohradištní období (RS3), mladohradištní období (RS4), vrcholný středověk – novověk. Sídliště, cesta. Vertikální řez. Záchranný výzkum. Uložení nálezů: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: S-JTSK: -591710, -1159444

V roce 2023 pokračoval záchranný archeologický výzkum při výstavbě rodinných domů na ulici Houbařská v Brně-Líšni, který byl započat již v roce 2020. Výzkum byl rozdělen na několik etap v závislosti na průběhu zemních prací – v dubnu byla vyhloubena základová jáma pro několik rodinných domů ve střední části staveniště, v létě byly hloubeny inženýrské sítě v ulici Střelnice, v průběhu podzimu a zimy byly vykopány základové pasy pro zbylé rodinné domy a obvodový plot ve východní části plochy při ulici Střelnice.

V průběhu zemních prací se kromě nálezů laténského stáří (Zubalík 2024) podařilo odhalit také středověké situace. Zjištěné raně středověké nálezy se koncentrovaly především ve východní části plochy, výjimkou byl pouze relikt dna jedné pece, která se nacházela u východního okraje střední části plochy. Pec o průměru cca 1 m měla dno vyložené akumulací kameny (obr. 8). Druhá pec, nejistého stáří, byla odkryta ve výkopu základového pasu pro rodinný dům. Mezi ostatními objekty jsou zastoupeny především zásobní jámy. Většinu objektů je možno datovat do středohradištního období, jedna jáma by mohla být mladohradištní. Tyto situace doplňují objekty (zásobní jámy, a především objekt kovářny), které byly v průběhu této stavby zaznamenány v letech 2020 a 2021 (Zubalík 2021; 2022).

Ve střední části plochy byl dokumentován protáhlý objekt, který by snad mohl být pozůstatkem středověkého či novověkého úvozu.

Obr. 8. Brno-Líšeň, ulice Houbařská. Dno středohradištní pece s akumulací kameny. Foto J. Zubalík.

Fig. 8. Brno-Líšeň, Houbařská Street. Bottom of a Middle Hillfort kiln with stones. Photo by J. Zubalík.

Literatura

Zubalík, J. 2021: Brno (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město).

Přehled výzkumů 62(2), 192–192.

Zubalík, J. 2022: Brno (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město).

Přehled výzkumů 63(2), 129.

Zubalík, J. 2024: Brno (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město).

Přehled výzkumů 65(1), 223.

Summary

In 2023, a rescue archaeological excavation continued in Houbařská Street (Líšeň cadastral area, Brno-City District), uncovering part of a Middle to Late Hillfort settlement, as well as a section of a medieval or modern-period hollow way (Fig. 8).

Jiří Zubalík

Brno (k. ú. Město Brno, okr. Brno-město)

Ul. Besední, Česká, Skrytá, Veselá, parc. č. 575/1, 592, 593/1, 593/2, 610.

Středověk, novověk. Město. Jiná evidence. Záchranný výzkum. Uložení nálezů: dočasně Archaia Brno, z. ú.

Lokalizace: WGS-84: 49.1955625N, 16.6059544E

V roce 2023 bylo ukončeno zpracování výsledků záchranného archeologického výzkumu, který byl realizován v souvislosti se stavbou „Brno, Besední, Veselá II – rekonstrukce kanalizace a vodovodu“. Jeho provedení zajistila společnost Archaia Brno z. ú.

Obr. 9. Brno, ulice Besední a Veselá. Žlutě je vyznačena plocha staveniště, šedě dokumentované sondy. Autor Archaia Brno z. ú.

Fig. 9. Brno, Besední and Veselá streets. The construction site is marked in yellow, with the excavated trenches highlighted in grey. Author Archaia Brno.